

Popis osoby

*PhDr. Kamila Balharová, ZŠ Tábořská, Praha
ilustrace: Michaela Suchoňová, Třinec*

Dominantní složka	Komunikační a slohová výchova
Vztah k dalším podkapitolám	Jazyk – netradiční výklady a cvičení, ČJL a jiné vzdělávací obory
Ročník	6.
Anotace	Žáci si procvičí své pozorovací dovednosti i schopnost koncentrovat pozornost. Tyto schopnosti uplatní při popisu osoby. Učí se odstraňovat nejčastější chyby při písemném zpracování popisu osoby.
Časový rámec	2–3 vyučovací hodiny
Klíčová slova	policejní popis, popis osoby, popis pohádkové bytosti, pozorování, pozornost, přirovnání, pyramidové skládání

B

2.9

Obsah

Metodika	1. Metodický přehled	2
	2. Úvod	2
	3. Metodický komentář	2
	3.1 Policejní výcvik v pozorování a popisu	2
	3.2 Pohádkové bytosti	4
	4. Závěr	5
	5. Zdroje	5
Materiál	Pracovní listy pro žáky č. 1–3	6–8

1. Metodický přehled

Klíčové kompetence	komunikační, k učení, sociální a personální, občanské
Mezioborové vztahy	Výtvarná výchova
Vztah k průřezovým tématům	Osobnostní a sociální výchova
Výukové metody a strategie	pyramidový vznik skupin, práce skupin, individuální práce, prezentace výsledků práce
Co potřebujeme	okopírované pracovní listy, volné listy formátu A6, psací a výtvarné potřeby

2. Úvod

Žáci rozvíjejí, prohlubují a zdokonalují své dovednosti a vědomosti o popisu osoby. Uvědomí si rozdíl mezi popisem pohádkové bytosti, který je zaměřen pouze na výrazné znaky, a popisem policejním, který bývá obvykle velmi podrobný.

3. Metodický komentář

Na úvod si společně s žáky připomeneme co největší množství přídavných jmen a přirovnání.

3.1 Policejní výcvik v pozorování a popisu

Úkol č. 1 – Rozcvička – přídavná jména

Žáci dostanou tento úkol:

Na proužek papíru napište za jednu minutu co nejvíce přídavných jmen. Po uplynutí časového limitu předejte papírek sousedovi a ten vám dá svůj.

Žák si přečte přídavná jména, která napsal jeho spolužák, a připíše další, která ho napadnou. Není zakázáno připsat ta, která již jednou napsal, ale nedoporučuje se.

Úkol č. 2 – Pyramida

Vytvoříme čtveřice formou **pyramidového skládání**. Dáme dohromady dvě dvojice, které si vyměňovaly papírky s přídavnými jmény. Ty si přečtou svá přídavná jména a pokusí se k některým přidat přirovnání. Na tuto činnost mají 2 minuty. Poté každá skupina přečte svá přirovnání ostatním.

Zadáme úkol:

Vyškrtejte veškerá přídavná jména, která se na vašich papírcích opakují.

Výsledná přídavná jména přečtou skupiny před ostatními a vysvětlí význam, neboť se může jednat i o méně obvyklá přídavná jména.

Tip

Pokud máme ve třídě více žáků, je možné v pyramidovém skládání pokračovat tak, že sloučíme dvě čtveřice. Ty pak provedou stejný úkol. Jen výsledků prezentovaných před třídou bude méně a zabere tato činnost méně času.

Úkol č. 3 – Co se změnilo?

Necháme dva dobrovolníky předstoupit před třídu. Třída si je má během 30 vteřin prohlédnout. Poté žáci odejdou za dveře a něco na svém oblečení změní. Po návratu do třídy mají ostatní poznat, co se změnilo. Změnit se může cokoli, mohou si vyměnit nějakou viditelnou část oblečení, vytáhnout část zastrčeného trika z kalhot nebo naopak triko do kalhot zastrčit a podobně.

Varianta 1

Oba žáci se vrátí do třídy zároveň.

Varianta 2

Žáci se vrací do třídy jednotlivě.

Policejní popis

Motivace:

Pokud se staneme svědky nějakého trestného činu, vidíme pachatele obvykle pouze krátkou chvíli. Proto je nutné všimnout si věcí kolem sebe. Vyzkoušíme si, zda bychom dokázali policii pachatele popsat.

Policejní popis musí být **co nejpresnější**, aby podle něj bylo možné pachatele poznat.

Úkol č. 4 – Zlodějka

Žákům řekneme:

 Každá skupina dostane jeden obrázek zlodějky, který si 30 sekund důkladně prohlíží a pokusí se zapamatovat si z něj co nejvíce detailů.

Poté jim obrázek vezmeme a skupina má vytvořit co nejdůkladnější popis pachatele pro policii. Když odevzdají popis, dáme jim nevybarvenou verzi zlodějky – **pracovní list pro žáky č. 1**, aby doplnili do obrázku barvy tak, jak si je zapamatovali z obrázku.

(Barevnou verzi obrázku naleznete v chráněné sekci na www.raabe.cz)

Úkol č. 5 – Krádež v samoobsluze

Pravidelným cvičením se naše **pozorovací schopnosti** zlepšují. Proto si dáme ještě jedno podobné cvičení:

 Nyní jste se ocitli v samoobsluze a stali se svědky krádeže. Popište co nejlépe zloděje.

Opět jim ukážeme obrázek, tentokrát zloděje.

(Barevnou verzi obrázku opět naleznete v chráněné sekci na www.raabe.cz)

Obtížnější je tím, že zde rozptýluje prostředí, ve kterém se žáci ocitli. Přesto mohou opět pozorovat pouze 30 sekund. Po odevzdání popisu dáme skupinám nevybarvenou verzi (**pracovní list pro žáky č. 2**) a tento pokyn:

 Vybarvěte v obrázku zloděje podle toho, jak si ho pamatujete.

Informaci zadáme pouze jednou. Neopakujeme ji. Ukáže se, kdo dobře poslouchá, co říkáme. Žáci i přes tuto informaci často vybarví celý obrázek.

Hodnotíme společně se třídou, kolik znaků jednotlivé skupiny dokázaly popsat a zda žáci správně vybarvili obrázky. Na závěr stanovíme, která skupina by byla pro policii nejpřínosnější se svým pozorovacím talentem a výstižným vyjadřováním.

Závěrem hodiny společně vytvoříme **zápis do sešitu** o tom, co to je **popis osoby**.

3.2 Pohádkové bytosti

Úkol č. 1 – Rozcvička – přídavná jména

Doporučuji začít znovu procvičením přídavných jmen, tentokrát má každý žák vymyslet jedno přídavné jméno nebo přirovnání, které lze použít při popisu. Abych na nikoho nezapomněla, nechám všechny žáky po pozdravu stát a sedne si jen ten, jehož přídavné jméno či přirovnání je vhodné k popisu osoby – musíme to odsouhlasit.

Úkol č. 2 – Pohádková bytost

Žáky opět rozdělíme do skupin. Každá skupina obdrží jeden **popis pohádkové bytosti – pracovní list pro žáky č. 3**:

 Najděte a podtrhněte slova, která se v popisu opakují.

Cílem práce skupiny je pokusit se přeformulovat popis tak, aby každé ze slov bylo v textu nejvýše dvakrát. Také slova, o kterých si myslí, že by do popisu nepatřila, mají změnit, nahradit nebo vyřadit.

Další úkol zní:

 Podle popisu namalujte bytost.

Každá skupina přečte svůj popis, ostatní sledují, zda se některé slovo neobjeví víckrát než dvakrát a porovnávají popis s obrázkem.

Tip

Osvědčilo se mi rozdělit při hodnocení třídu na dvě části. Jedna sledovala opakující se slova, druhá se zaměřovala na obrázek (popřípadě můžeme text číst dvakrát, aby oba úkoly plnili všichni).

Hodnotíme, jak skupina svůj úkol splnila. Pokládáme žákům otázku, jakým způsobem dosáhneme toho, aby byl popis názorný. Vedeme je k tomu, aby zformulovali svůj postup, připomeneme důležitost přídavných jmen a přirovnání.

Úkol č. 3 – Každý sám

Nyní mají žáci dostatek informací k tomu, aby byli schopni zvládnout **popis osoby**. Zvolí si, zda půjde o policejní popis nebo o popis osoby (i pohádkové bytosti). Pak se již pustí do psaní.

Tip

Doporučuji omezit rozsah tím, že dáme žákům pouze papír velikosti A6, při policejním popisu mohou popsat obě strany.

Za domácí úkol mají žáci namalovat to, co napsali, případně přepsat text, aby byl čitelný. Obrázek slouží k tomu, aby si uvědomili, na co zapomněli. Vždy by si měli připomínat, zda namalovali pouze to, co popsali.

Hodnocení a reflexe

Všechny práce doporučuji zveřejnit ve třídě, vytvořit jakousi **výstavu prací**, kterou si společně se žáky prohlédneme a ohodnotíme nejlepší nápad, nejvěrnější obrázek... Je možno stanovit více kategorií, které budeme hodnotit (policejní popis, pohádkovou bytost, nejlepší nápad, nejvěrnější obrázek).

Tip

Pro **žákovské hodnocení** je vhodné všechny obrázky očíslovat. Každý žák má na svůj papírek napsat jedno až dvě čísla (podle počtu obrázků) prací ke každé kategorii. Papírky odevzdá na označené místo. Stanovíme sčítací skupinu, která spočítá hlasy pro jednotlivé práce a vyhlásí vítěze.

B**2.9****4. Závěr****Očekávané cíle a výstupy:****Žák**

- procvičuje své pozorovací dovednosti a schopnost koncentrovat pozornost
- zaměřuje se na detaily
- zjišťuje, k čemu slouží popis osoby
- rozvíjí svou slovní zásobu
- odstraňuje opakování stále jednoho slovesa při popisu a nahrazuje vhodnějším
- vytváří vlastní popis osoby
- hodnotí práce spolužáků

5. Zdroje

Balkón, I., Zimová, L.: *Český jazyk pro 6. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1994.

Hanzová, M., Kamiš, K, Příborská, O.: *Sloh od šestky do devítky*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998.

Houška, T.: *Škola hrou*. Praha: Houška, 1991.

Pracovní list pro žáky č. 1 – ZLODĚJKA

B**2.9**

Pracovní list pro žáky č. 2 – ZLODĚJ

B**2.9**

Pracovní list pro žáky č. 3 – POPIS POHÁDKOVÉ BYTOSTI

Čarodějnice Zubajda

Čarodějnice Zubajda byla ošklivá jako každá jiná čarodějnice. Byla dlouhá, hubená, měla hnědé, dlouhé a trochu prošedivělé vlasy. Měla, jak je u čarodějnic obvyklé, velkou bradavici na nose. Ve svých hnědých a trochu prošedivělých vlasech měla hnusné pavouky, kterých se každý lekl. Na šatech měla záplatu. Tahle čarodějnice byla ale výjimečná. Na rozdíl od jiných čarodějnic byla hodná a pomáhala lidem.

Princezna

Je krásná jako obrázek a tváře má jako červená jablíčka. Oči má modré a hluboké jako studánky. Má vlasy jako zlato a má malé růžové rty.

Krásné šaty má vyšité zlatem a stříbrem. Má na nich krásné drahokamy. Na hlavě má krásnou zlatou korunku. Ta připomíná malý klobouček. Na špičkách korunky má malé růžové a fialové kamínky, které se nádherně třpytí. Pod korunkou má přichycený světle šedý mlhovinový závoj, který má také vyšité drahokamy a zlatem.

Drak

Má tři hlavy, jsou zelené, má modré oči, u každé hlavy má otevřenou tlamu a má jedno ucho.

Je celý sytě zelený až na trup a na křídla. Má sytě zelené nohy, má tři sytě zelené hlavy a krky.

Na křídlech a ocase má drobné výrůstky kůže. Trup a křídlo má světle zelené.

Večerníček

Na kulaté hlavě má bílou čepičku a má krátký krk. Je celý modrý.

V ruce má papíry. Levou ruku má tlustší a delší než pravou.

Jede na černém kole, které má jen jedno kolo a nemá řídítka.